

D • N
28/9 1958

Helvetet i Sverige

I våra nordiska grannländer har helvetet varit aktuellt vid flera tillfällen under de senaste åren. En framstående dansk teolog, professor Lindhardt, har väckt sensation och debatt genom förklaringen att hela läran om ett liv efter detta saknar stöd i de kristna urkunderna. I Norge gjorde en konservativ prästman, professor Hallesby, ett beryktat försök att återuppliva helvetesläran i dess rena och enkla form, men från högre ort, den norska regeringen, kom beskedet att den bokstavliga helvetestron inte var en nödvändig del av den norska kyrkans förkunnele. I Sverige har det varit relativt tyst om helvetet. En av Dagens Nyheter för några år sedan anordnad enquete visade att de svenska prästmännen var på en gång ovilliga att tala om saken och osäkra om vad svaret skulle vara. Några trodde på ett gammaldags helvete, andra såg det symboliskt och sökte alltså undvika frågan, genom att tala om helvetet som beteckning för svåra samvets kval under jordelivet, åter andra tycktes inte tro på saken alls, även om de tydligen fann det otrevligt att säga ifrån och genom slingrande rörelser ville verka på en gång troende och upplysta.

Under det pågående kyrkomöte har helvetesfrågan emellertid kommit upp. En lekmanaledarnot av mötet, Axel B Svensson, motionerade om ändring i texterna som skulle renovera helvetet och för alla göra klart att man menade allvar. Enligt vederbörande utskotts betänkande avsåg han två saker. I andra trosartikeln står det nu att Jesus efter korsfästelsen och före uppståndelsen var "nederstigen till dödsriket"; dessa ord, som är grundläggande för läran om fördömdelse av människorna, borde ändras till "nederstigen till helvetet", som det hette före 1894. Vidare skulle tredje trosartikeln ord om "de dödas uppståndelse" ändras till "köt- tets uppståndelse" som det het-

te före 1811. Därmed skulle det bli tydligt att andra och icke troende människor verkligen riskerade att kroppsligen efter döden uppstå till ett evigt liv i form av evig pina. Hr Svensson motiverade sitt yrkande med "att det i ett alltmer växande antal ungdomars sinne har uppstått en önskan och en het åtrå att få återgå till den oreviderade gamla lutherska tron". Hans förslag var ett steg i denna riktning; man får förutsätta att han också önskar aktualisera även andra gamla och av kyrkan aldrig övergivna dogmer, såsom läran att odöpta småbarn kommer till helvetet.

I kyrkomötet mötte dessa tankar uppenbarligen en blandning av sympati och förskräckelse. Utskottet avstyrkte motionen utan att ta avstånd från den; man ordade om behovet av varsamhet vid ändringar, om översättningssvårigheter och om faran för att "nutidsmänniskan" skulle kunna missförstå en ändring. Inte ett ord om vad man själv tror, även om de dunkla uttrycken tyder på att en "köttslig" uppståndelse anses sannolik; i latin-texten heter det "carnis resurrectionem", och det är svårt att förneka att översättningen av detta ställe före 1811 var korrektare än nu.

Kyrkomötesdebatten, som omfattade blott tre talare, gav samma intryck av tvekan och fruktan. Utskottets ordförande hävdade att "några ändringar just nu knappast vore att rekommendera". Domprosten G A Danell yrkade med några instämmanden bifall till motionen. Att återinföra ordet helvete skulle ge "en hälsosam påminnelse om den eviga fördömdelsens möjlighet, en påminnelse som är nödvändig i vår tid, då människans båda framtidsmöjligheter, salighet eller förtäppelse, alltför mycket kommit i skymundan såväl i förkunnelelsen som i människors medvetande". Det är här, enligt hr Danell, rent av fråga om "en kärnpunkt i den krist-

na tron, ja, själva förutsättningen för denna tro". Alltså, den som inte tror på helvetet och köttets uppståndelse är enligt hr Danell egentligen inte kristen. Ingen motsade dessa påståenden. Hr Svenssons motion avslogs under obrottslig tystnad från det stora flertalets sida.

Under debatten berättade motionären hr Svensson en liten historia. En präst med "liberala tendenser" hade sagt till sin biskop: "Jag kan inte med gott samvete stå och läsa trosbekännelsen." Biskopen rådde honom att freda sitt samvete genom att göra tolkningen på ett aodligt sätt". Prästen svarade: "Det är möjligt, men alla kan inte nöja sig med en sådan tolkning." Det är en bra illustration. Den "andliga tolkningen" innebär att orden blir så symboliska att de inte menar någonting, att både "helvetet" och "köt-tet" blir liknelser utan någon fattbar mening. Men den bokstavliga tolkningen skall, utgår man från, vara den som vanligt olärt folk tror på för att få den "hälsosamma påminnel-se" som domprosten Danell åsyftade.

Den kyrkliga förljugenheten klarlägges av vad som här skett. Säkertligen tror inte många på helvetet och köttets uppståndelse i den primitiva mening i vilka orden ursprungligen och under lång tid fattades. Möjligen finns det en del särskilt enfaldiga och oreflekterade som verkligen tror så; den konservativa pressen tycks att döma av dess hållning i dylika frågor hysa enbart gammaltroende av denna sort, men vi har svårt att betrakta dessa personer annat än som hycklare. Det väsentliga är att man inte törs tala ut, inte som Bostrom för snart hundra år sedan säga "åt helvete med helvetesläran". Ty denna lära ingår i ett system som få tror på, men som inte på någon punkt kan rubbas utan att helt raseras och vars bevarande anses värdefullt för kyrkans bestånd och uppehållandet av en vag allmänreligiositet. Därför slår kyrkomötet vakt om helvetet och om varje svensks automatiska anslutning till statskyrkan. För den kristna moralen, för varje moral borde detta te sig som en utmaning — men i ljumhetens och slöhetens tecken fortsätter spelet.